

ВІДГУК

**офіційної опонентки — докторки педагогічних наук, професорки,
професорки кафедри музичного мистецтва
Єременко Ольги Володимирівни
на дисертаційну роботу Сунь Цзивей
«Формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання
у процесі сценічних виступів»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)**

Вивчення тексту дисертації **Сунь Цзивей** та опублікованих наукових праць дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дослідження та визначення відповідності дисертаційної роботи чинним вимогам, які ставляться до такого типу робіт.

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами і темами.

Оновлення законодавчої бази в освітній галузі упродовж 2019-2023 рр. спричинило подальші зміни і у системі мистецької освіти. Ці процеси стали причиною розробки нових типових навчальних програм, робочих навчальних планів у закладах освіти для удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. З цієї позиції актуальність проблеми формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів зумовлена сучасною парадигмою мистецької освіти.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертація є складовою плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і складає частину комплексного дослідження з теми «Зміст, форми і методи удосконалення інструментальної підготовки здобувачів вищої мистецької освіти» (протокол №8 від 07.02.2024 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та практичних методів дослідження. Тему дослідження розглянуто всебічно та досконало. Логічна структура роботи визначається її метою, сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою новизною, адже *вперше*:

- представлено сучасну ефективну концепцію вирішення проблеми цілеспрямованого формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів засобами перевтілення в уявний емоційно-змістовий образ й застосування комунікативних та регулятивних сценічних рухів;

- виявлено ознаки емоційного вигорання студента-піаніста під час сценічних виступів, які проявляється у зниженні інтересу до музично-виконавської діяльності, «втраті» впевненості у власних творчо-виконавських спроможностях, зниженні рівня адекватності самооцінки, появі негативної «Я - концепції» та депресивного настрою, домінуванні страху у процесі прилюдної інтерпретації музичних творів, нервовій напрузі з відчуттям пригніченості тощо;

- уточнено зовнішні та внутрішні чинники, які пришвидшують появу професійного вигорання у студента-піаніста під час прилюдних виступів, де основними перших є інтенсивна психоемоційна діяльність та негативна дія різноманітних стресорів, а других — надмірне переживання за якість відтворення сценічних образів, неадекватне/вразливе сприйняття реакції слухачів/глядачів на відтворену музичну інформацію чи артистичну поведінку, ригідність емоційної сфери та гіпертрофована мотивація тощо.

Окрім цього, Сунь Цзивей *вдосконалено* методи та прийоми профілактики емоційного вигорання студента-піаніста під час прилюдних виступів, а також у

роботі *подальшого розвитку* набули форми та методи педагогічного управління означеним процесом .

Слід відмітити, що отримані автором наукові результати мають достатній ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблеми формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведеного дослідження.

3. Значущість результатів дослідження для науки і практики.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що його теоретичні висновки та експериментальні результати можуть слугувати основою для оновлення змісту навчальних курсів з методики мистецької освіти, розробки методичних рекомендацій з проблеми формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів. Окремі результати дисертаційної роботи впроваджено у навчально-виховний процес студентів-піаністів трьох закладів вищої освіти. Саме це підтверджує їх прикладну значущість для формування їх виконавської майстерності.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення такого типу наукових праць.

Дисертаційна робота Сунь Цзивей охоплює дослідження широкого кола питань, які знайшли відображення у відповідній структурі та змісті. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів .

У першому розділі — *«Теоретичні основи дослідження процесу формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання під час сценічних виступів»* — розглянуто сутність означеного поняття та прилюдну діяльність будь-якого митця як детермінанту його професійного вигорання.

На основі аналізу літературних джерел Сунь Цзивей дійшла висновку, що психологічну стійкість студента-піаніста слід пов'язувати не тільки зі здатністю до управління власними емоціями з метою забезпечення високої успішності прилюдної діяльності, а й зі здатністю уникати зайвого напруження в емоціогенних умовах, тобто зі здатністю до уникнення такого психофізіологічного стану у процесі його майбутньої концертно-сценічної діяльності, який у психологічній науці інтерпретується як «емоційне вигорання». За її переконаннями, емоційне вигорання студента-піаніста у процесі майбутньої концертно-сценічної діяльності доцільно розглядати з позицій не тільки психології, а й педагогіки, оскільки саме педагогічна галузь науки спрямовує зусилля дослідників на вивчення інструментарію (принципів, форм, методів та прийомів) уникнення/нівелювання ним означеного негативного психофізіологічного стану під час прилюдної інтерпретації музичних творів.

На особливу увагу заслуговує другий розділ дисертації *«Методологічні засади дослідження проблеми формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів»*, де описано технології контрольних замірів означеного феномену під час проведення педагогічного експерименту (констатувального, пошукового, формувального). У цьому розділі обґрунтовано критеріально-параметричний базис дослідження проблеми формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів, в основу якого покладено вихідні положення п'яти концептуальних підходів до розуміння сутності поняття «емоційне вигорання» з урахуванням чинників впливу на означений феномен на макрорівні (глобальних соціально-демографічних, культурних і навіть економічних умов, у

яких відбувається професійне становлення майбутнього фахівця і відповідно до яких він прагне прогностично адаптуватись, а також іміджу представників музично-педагогічної сфери), мікрорівні (співвідношення процесуальних і результативних мотивів студента-піаніста до професійного самовдосконалення, рівня попередньої виконавської й «загальномузичної» підготовки, ерудованості, наявності досвіду роботи за фахом чи наближеним фахом, особливостей навчального графіку тощо) і мезорівні (особливостей закладу вищої освіти, в якому студент-піаніст здобуває фах).

Саме завдяки математичним підрахункам отриманих даних і зіставлення їх результатів з результатами анкетування учасників пошукового експерименту аспірантка зуміла виявити перспективні напрями вдосконалення процесу формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання під час сценічних виступів.

Заслуговує схвальної оцінки і опис Сунь Цзивей формувального експерименту (*третій розділ дисертації*), де перевірялась ефективність запропонованої трьохетапної методики цілеспрямованої роботи з профілактики професійного вигорання студента-піаніста у процесі прилюдних виступів.

Не викликають сумніву обґрунтовані дисертанткою педагогічні умови втілення цієї методики в інструментальну підготовку студента-піаніста, де *перша педагогічна умова* забезпечує чітке уявлення ним можливих внутрішніх та зовнішніх детермінант професійного вигорання у процесі майбутньої форми звітності для недопущення раптової появи їх дії і подальшого усвідомлення форм та методів застосування профілактичних технологій, *друга* — розвиток його здатності до саморегуляції власної сценічної поведінки для адекватної емоційної реакції на дезорганізуючу дію стресорів навіть після невдалого прилюдного виконання музичних творів чи їх фрагментів, а також для уникнення появи рис професійного вигорання (апатії, розпачу, пригніченості тощо), а *третя* — цілеспрямований розвиток самосвідомості майбутнього митця з пріоритетним позитивним ставленням до власних художньо-естетичних

та музично-інтерпретаційних цінностей для недопущення появи професійних криз застосуванням максимального занурення в процес інтерпретації музичних творів і отримання задоволення від означеного творчо-виконавського процесу.

Отже, дисертація Сунь Цзивей є завершеною науковою працею, результати якої характеризуються науковою новизною та розв'язують конкретне наукове завдання. Робота за своєю структурою та змістом відповідає встановленим вимогам щодо дисертаційних праць III освітньо-наукового рівня.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях.

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Сунь Цзивей достатньо повно відображені у 5 одноосібних публікаціях, 3 з яких надруковано в провідних фахових виданнях України з педагогіки категорії «Б» і 2 роботи апробаційного характеру.

6. Дискусійні положення/зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. Основу першого розділу дисертації представляє розгляд теоретичних основ дослідження процесу формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання під час сценічних виступів. Не викликає сумніву висунута теза Сунь Цзивей, що прилюдна діяльність будь-якого митця виступає детермінантою його емоційного вигорання. Разом з тим, залишилось відкритим питання: Яку роль ця детермінанта відіграє у функціонуванні інших детермінант, які призводять студента-піаніста до емоційного вигорання?.

2. У дисертаційній роботі представлено авторську трьохетапну методику цілеспрямованої профілактики емоційного вигорання студента-піаніста під час прилюдних виступів, де зазначається, що серед методів, які надають йому змогу уникати означеного синдрому є максимальне «захоплення» безпосередньо процесом інтерпретації музичних творів (третій етап означеної

методики). Виникає питання: Як досягти такого максимального «захоплення» процесом інтерпретації музичних творів саме під час прилюдного виступу?;

3. Описуючи технологію застосування метода Курта Леймера, сутність якого полягає в аналізі нотного тексту музичного твору без його програвання на фортепіано, поза увагою Сунь Цзивей залишилось питання: Коли і за яких умов можна уявляти виконавські рухи на топографічній картині клавіатури під час прилюдного виступу, а коли і за яких умов потрібно уявляти тільки звучання нотного тексту музичного твору?

4. Описуючи педагогічні умови втілення авторської методики цілеспрямованої профілактики емоційного вигорання студента-піаніста під час прилюдних виступів бажано було б більше уваги приділити специфіці активізації його творчого потенціалу для безпомилкового відтворення виконавських навичок в умовах дії стресорів прилюдних виступів, адже не має такого митця сценічної діяльності, якого б не турбувала ця проблема.

5. При аналізі теоретичних основ дослідження процесу формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання під час сценічних виступів бажано було б більше уваги приділити розгляду специфіки формування означеного феномену в «інтровертних» та «екстравертних» майбутніх фахівців.

У цілому, викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи Сунь Цзивей, до того ж, окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі автора.

7. Загальні висновки.

Отже, представлена дисертація Сунь Цзивей «**Формування стійкості студента-піаніста до емоційного вигорання у процесі сценічних виступів**» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор — **Сунь Цзивей** — заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 — Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор
кафедри музичного мистецтва
Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Ольга ЄРЕМЕНКО

